

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: DET ANNET VATIKANKONSIL 50 ÅR

INNHold

Luthersk og katolsk / Katolsk økumenikk gjennom femti år / Andre Vatikankonsil – Impulser til felles kristen fornyelse? / Apokatastasis – og bekjennelsen / Fra bispedømmerådene

SØNDAGSTEKSTEN

Nyttårsaften - Lise Horn

Jesu navnedag - Hilde Barsnes

Kristi Åpenbaringsdag - Heidi Westborg Steel

2. søndag i openberringstida - Rolf Kjøde

Når verdens kirker i dag står nærmere hverandre enn siden før de store kirkesplittelsene, har konsilfedrene en betydelig del av æren for det.

Luthersk og katolsk

Det var i oktober 50 år siden Det annet vatikankonsil (1962–65) ble innledet i Roma. Også Luthersk Kirketidende ønsker å markere jubileet. Ved siden av denne lederartikkelen er jubileet tema for to artikler i dette nummeret, av dominikanerinne og leder i Norges kristne

råd, Else-Britt Nilsen og av biskop Ole Chr. Kvarme.

Jubileet er naturligvis i første rekke noe som gjelder Den romersk-katolske kirke, men konsilets betydning stopper ikke der. Fornylelse og utvikling i verdens største kirkesamfunn er

uansett av betydning for andre kirker. I dette tilfellet innebar konsilet en større åpenhet i forhold til andre kirkesamfunn og konfesjoner, noe som har vært en avgjørende forutsetning i den økumeniske utvikling de siste femti år. Når verdens kirker i dag står nærmere hverandre enn siden før de store kirkesplittelsene, har konsilfedrene en betydelig del av æren for det. I dekretet om økumenikken (*Unitatis redintegratio*) anerkjennes andre kristne uttrykkelige som lemmer på Kristi legeme selv om de ikke har fullt fellesskap med Den romersk-katolske kirke. Arbeidet for enhet med de "atskilte brødre" skildres i dekretet som en av Den romersk-katolske kirkes viktigste oppgaver. (Dekretet ble utgitt i norsk oversettelse på St. Olavs forlag i 1965 under tittelen *Den katolske kirke og de kristnes enhet*. Både denne og de andre tekstene fra konsilet finnes på www.katolsk.no)

Både utenfor og innenfor Den romersk-katolske kirke debatteres det på hvilken måte denne intensjonen er blitt fulgt opp av lederskapet i Vatikanet, og mange har hevdet at åpenheten fra konsilet er blitt erstattet med mer tilbakeskuende tendenser under den nåværende pave. Det er å håpe at denne type analyser vil bli gjort til skamme gjennom nye modige skritt i retning av å realisere intensjonene fra konsilet.

Fra vår synsvinkel er det naturligvis forholdet mellom Den romersk-katolske kirke og de lutherske kirker som er av størst interesse, slik det arter seg både internasjonalt og i vårt eget land. Gjennom de to kirkenes felles bakgrunn i 1500-tallets kirkesplittelse er Den romersk-katolske kirke gjerne blitt oppfattet som "den andre", som man gjerne har forstått seg selv til forskjell fra eller i motsetning til. De siste års endringer i holdninger og praksis i forholdet mellom katolikker og lutheranere har derfor konsekvenser også for en luthersk selvforståelse.

Den lutherdommen jeg selv vokste opp med, var utpreget antikatolsk. I norsk teologisk offentlighet overbeviste f.eks. Carl Fr. Wisløff (redaktør i LK fra 1948–61) mange om at Det annet vaticankonsil egentlig ikke betydde så mye fra eller til i forholdet mellom romersk-

katolsk og luthersk kristendom. I sin forskning var Wisløff særlig opptatt av å påvise forskjellen mellom luthersk og romersk-katolsk i synet på nattverdens offerkarakter.

Det man gjerne oppfattet som den fremste forskjell mellom luthersk og romersk-katolsk, var likevel forståelsen av rettferdiggjørelsen, der reformasjonstidens fronter ble oppfattet som uovervinnelige. I den populære oppfatning betød det et valg mellom frelse ved tro eller frelse ved egne bestrebelsler. Tilsvarende feiloppfatninger av motpartens standpunkt har naturligvis også preget mange katolikkens oppfatning av det lutherske standpunkt (f.eks. som lite opptatt av fromhet og gode gjerninger).

Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren innebar et avgjørende vendepunkt i forholdet mellom de to kirker.

Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren mellom Den romersk-katolske kirke og Det lutherske verdensforbund fra 1999 innebar derfor et avgjørende vendepunkt i forholdet mellom de to kirker. I erklæringen konstateres "en konsensus mellom lutheranere og katolikker når det gjelder de grunnleggende sannheter i rettferdiggjørelseslæren". Det betyr ikke at man er enige på alle punkter, men man finner "de gjenværende ulikheter akseptable (...) med hensyn til språkbruk, teologisk utlegning og aksentuering i forståelsen av rettferdiggjørelseslæren". Den økumeniske og teologiske metode som her er lagt til grunn, er blitt betegnet som "differensiert konsensus". Et slikt begrep forutsetter at det er mulig å kombinere en grunnleggende enighet om sentrale anliggender, samtidig som man erkjenner fortsatte ulikheter i uttrykksformer og mindre sentrale spørsmål. Det samme evangelium lar seg altså uttrykke på litt ulike måter og med litt ulike vektlegginger.

For en kirke som har hevdet at det "til sann enhet i kirken (...) er nok å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene" (CA VII), innebærer den type enighet som felleserklæringen uttrykker, at et avgjørende hinder for kirkelig enhet er ryddet av veien. Det betyr ikke at det ikke fortsatt er sider ved romersk-katolsk teologi og praksis som fra luthersk side oppfattes som problematiske eller som bent fram anstøtelige. Når spørsmålet om rettferdiggjørelsen er avklart, burde det være

mulig å komme nærmere hverandre også her, eller i det minste konstatere at fortsatt uenighet og ulikhet i slike spørsmål ikke umuliggjør enhet. Til og med i spørsmålet om nattverdens offerkarakter har luthersk-katolske læresamtaler påvist at forskjellene ikke er av kirkesplittende karakter.

At enighet i et så sentralt spørsmål som rettferdiggjørelsen ikke har fått større praktiske konsekvenser for forholdet til Den romersk-katolske kirke, har skuffet mange. Årsaken ligger primært i den vekt Den romersk-katolske kirke legger på hierarkiets rolle i kirken, der rett ordinasjon (og dermed rett nattverdfeiring) avhenger av om man står i fellesskap med biskopen av Roma. Det er å håpe at fortsatte samtaler kan gjøre det mulig å overvinne også slike hindringer, ikke minst med tanke på å kunne delta ved hverandres nattverdbord. En kirke som er splittet i den handling som skulle manifestere selve kjernen i det kirkelige fellesskap, manifesterer for all verden at man ennå ikke har tatt sin Herres bønn om enhet mellom alle troende fullt ut på alvor (Joh 17,21). De største omkostninger i det praktiske liv bæres likevel av dem som lever i blandede ekteskap og familier, der ektefeller ikke kan feire nattverd med hverandre eller sammen med sine barn.

At en slik splittelse ikke er til å leve med i det lange løp, handler likevel ikke bare om praktiske konsekvenser av splittelsen, men om selve kirkens dypeste identitet, om dens katolisitet. Som katolsk, allmenn, kan ikke noe kirkesamfunn være kirke alene, men bare sammen med andre som bekjenner den samme tro på Kristus. Selv om Den romersk-katolske kirke forankrer denne katolisitet i sitt eget hierarki og organisasjon, innrømmer allerede vatican-

konsilets dekret om økumenikken at Den romersk-katolske kirke er ufullkommen i sin katolisitet så lenge den ikke har full enhet med andre kristne (UD 4). Så lenge vi anerkjenner hverandre som lemmer på Kristi legeme (UD 3), plikter vi også å søke kirkelig fellesskap med hverandre.

Det er ingen tvil om at konflikten mellom de to kirkesamfunnene ikke bare har dreid seg om teologi, men også om makt og innflytelse. Erfaringer med motreformasjonens romersk-katolske kirke lå bak den restriktive lovgivning som først gjorde det mulig for Den romersk-katolske kirke å etablere seg i Norge i 1843.

Som katolsk, allmenn, kan ikke noe kirkesamfunn være kirke alene, men bare sammen med andre som bekjenner den samme tro på Kristus.

Frykten for katolsk "overtakelse" har nok også ligget til grunn for mye av den lutherske antikatalisisme i vårt land. På tross av at Den romersk-katolske kirke i Norge

vokser raskere enn noen gang før, først og fremst gjennom innvandring, oppleves den i dag av de færreste som noe trussel. Mye av forklaringen ligger nok i at økumeniske tilnærminger har skapt en større nærhet mellom lutheranere og katolikker. Men forklaringen ligger nok også i at den egentlige utfordring ikke ligger hos hverandre, men i den allmenne sekularisering og i trossystemer der evangeliet om Jesus ikke har noen plass. I en slik situasjon er det ikke den enkelte kirkes posisjon som er det viktigste, men å sikre kristendommens framtid i vårt folk. Det er en oppgave katolikker og lutheranere er felles om – sammen med andre kristne. For å gjøre det trenger vi det enhetens vitnesbyrd som ifølge Jesus skal vitne for verden om Guds kjærlighet (Joh 17,23).

HARALD HEGSTAD
harald.hegstad@mf.no

Katolsk økumenikk gjennom femti år

AV ELSE-BRITT NILSEN, O.P., GENERALPRIORINNE, PROFESSOR II VED DET
TEOLOGISKE MENIGHETSAKADEMIET OG STYRELEDER I NORGES KRISTNE RÅD

25. januar 1959 bekjentgjorde pave Johannes XXIII at han ville kalle sammen et økumenisk konsil. Overraskelsen var stor og spekulasjonene mange. *L'Osservatore Romano* fremholdt at "pavens hensikt med kirkemøtet ikke bare er at det skal beskjeftige seg med katolikkenes åndelige tarv... Ønsket er også at det for de adskilte kirkesamfunn skal være en oppfordring til å strebe etter den enhet som så mange kristne rundt i verden sukker etter." Det siste kom klart til uttrykk i pavens tale ved åpningen av Det annet konsil oktober 1962 og ved at observatører fra ulike kristne trosamfunn var innbudt til å følge konsilets arbeid.

Det annet Vatikankonsil – et vendepunkt i den katolske kirkes teologiske tradisjon

At engasjementet for kristen enhet ble løftet frem, var nytt. Det rådende syn hadde vært at den katolske kirke var den eneste gyldige, og at kristne samlingsbestrebelse bare kunne bestå i at andre kristne konverterte til katolisismen. Økumenikk kommer opp på kirkens offisielle agenda først ved Johannes XXIII som alt i 1960 opprettet Sekretariatet for fremme av kristen enhet. Flere ganger hadde han talt om *aggiornamento* av kirken, ikke forstått som "tilpassning" til samfunnet, men som "fornyelse av kirken". Det skulle være troens positive svar på tidens åndelige utfordringer. Paven ønsket

samtale, dialog, i kirken, med andre kristne, med andre religioner, ja, med hele verden om alle de utfordringer menneskeheten stod overfor, en linje som ble videreført av Paul VI da han etterfulgte Johannes XXIII som pave 21.6.1963.

Den teologiske fornyelsen konsilet åpnet for, var i stor grad allerede påbegynt og ville nok ha fått innpass selv uten konsilet. Ikke desto mindre utgjør Det annet Vatikankonsil et vendepunkt i den katolske kirkes teologiske tradisjon: For det første en teologi som på alvor tar hensyn til kirkens *historisitet*. For det andre er konsilets tone *bekjennelse*, vitnesbyrd. Det annet Vatikankonsil benytter ikke den slags læredefinisjoner som er forsynt med anatemer (fordømmelser).

Med rette har man kalt dette viktige møtet et *ekkesiologisk* konsil. Nesten alle de i alt seksten konsildokumentene behandler eller kommer inn på kirkebegrepet. For første gang i sin lange historie har den katolske kirke definert og beskrevet seg selv. Konsilfedrenes oppfatning av kirken er ikke ulik Luthers når den dogmatiske konstitusjon om kirken, *Lumen gentium* (LG) erklærer: "Faderen har... bestemt at de som tror på Kristus, skulle kalles sammen i den hellige kirke: Den var alt planlagt fra verdens opphav, forberedt gjennom det israelitiske folks historie og den gamle pakt, den ble innstiftet i tidens fylde, åpenbart da Ånden ble utsendt, og den skal fullendes i herlighet ved

tidenes ende. Da skal, ifølge kirkefedrene, alle rettferdige siden Adam... samles hos Faderen i den universelle kirke." (LG 2)

Etter først å ha fremstilt kirken som mysterium presenterer LG med ettertrykk kirken som "Guds folk" (kap 2). "Guds folk" er et slags sekkebegrep som samler alle kristne i kraft av deres dåp, uansett om de er embetsbærere eller legfolk. I den nye pakt utgjør dette folk "en utvalgt ætt, et kongelig presteskap, et hellig folk" (1 Pet 2,9–10). Ved å presentere "Guds folk" før behandlingen av de forskjellige embeter i kirken, uttrykker LG et viktig teologisk standpunkt; enhver embetsbærer er først og fremst en troende og som sådan medlem av fellesskapet. Man gjenfinner teologiske synsmåter fra kirkens første århundrer såvel som trekk fra Østkirkens ekklesiologi. Resultater fra aktuelle eksegetiske og historiske studier kommer også inn. Men viktigst er kanskje et positivt og dynamisk kirkebilde: Guds folk, på *vandring*.

Spiltelsen blant kristne – i strid med Kristi vilje

Lumen gentium bekrefter også at Kristi og apostlenes kirke finnes – *subsistit in* – i den katolske kirke, men forlater påstanden om at den katolske kirke er – *est* – kirke på eksklusiv måte, og slik at de øvrige kristne ikke kan kalles lemmer på Kristi legeme (LG 8). Likt et ekko av dette, bekrefter dekretet om økumenikk *Unitatis redintegratio* (UR) at "til tross for de mangler vi tror de lider av, savner de adskilte kirker og kirkesamfunn på ingen måte vekt eller betydning i frelsens mysterium" (UR 3). Dette er en viktig påminnelse om at i konsilresepsjonen kan de to dokumentene (UR og LG) ikke leses uavhengig av hverandre. Og i vår sammenheng står økumenikkdekretet sentralt:

Det som kan poengteres for alle konsildokumentene, gjelder helt spesielt dekretet om økumenikk...: Viljen til fornyelse som er der fra begynnelsen til slutt, er enda viktigere enn ordlyden i teksten... Det er ikke bare en tekst, det er en handling.¹

Slik omtalte den lutherske teologen Oscar Cullmann dokumentet, mens biskop John W. Gran som hadde deltatt i kommisjonsarbeidet, fastslo:

Den foreliggende konsiltekst forekommer meg å være like kort som det forutgående arbeid var langt... Det er første gang i den katolske kirkes historie at de økumeniske spørsmål – i ordets moderne betydning – er blitt behandlet av et konsil og endog gjort til gjenstand for en offisiell erklæring.²

Allerede innledningsvis påpeker UR det syndige i splittelsen blant kristne. Den er i åpenbar strid med Kristi vilje, en skandale for verden og skader det hellige oppdrag å preke evangeliet for hele skapningen. Konsilet er derfor beveget av et inderlig ønske om å gjenopprette enheten mellom alle Kristi disipler (UR 1) og oppfordrer alle katolske kristne til ivrig deltakelse i det økumeniske arbeid (UR 4).

Man merker seg også at de "adskilte brødre" ikke lenger ansees som enkeltindivider – isolerte og forvillede – som skal føres tilbake til kirkens skjød, men utfra sin tilhørighet i kirker og kirkesamfunn – et ikke uvesentlig faktum, for som konsilteologen Yves Congar har påpekt, "begynner økumenikken når man godtar at de andre – og da ikke bare enkeltindivider, men kirkesamfunn – også har rett, selv om de sier noe annet enn oss. Vi har økumenikk... når man tror at en annen er kristen, ikke *til tross* for sin konfesjon, men *i* den og *ved* den."³

I kjølvannet av konsildekretet om økumenikk

Nesten femti år etter promulgasjonen fremstår *Unitatis redintegratio* stadig vekk som en av de mest epokegjørende erklæringer fra Det annet Vatikankonsil. Og mye har skjedd takket være mange bilaterale og multilaterale læresamtaler på internasjonalt, regionalt and lokalt nivå. Kardinal Walter Kasper som nærmere ti år (2001–2010) ledet Det pavelige råd for fremme av kristen enhet, fremhevet likevel i en samtale med meg gjenopprettelsen av det kristne brorskap: "Dokumenter og overenskomster er viktige, men det faktum at vi har gjenoppdaget at vi er brødre og søstre i Kristus, er det viktigste vi har oppnådd. Det som forener oss, er større enn det som atskiller oss. Om den første begeistringen er blitt erstattet av en mer erudelig holdning, viser det at økumenikken er blitt mer moden, mer voksen".

I dag er den katolske kirke engasjert i 16 internasjonale offisielle dialoger med for-

skjellige kirker og kirkesamfunn. Enkelte mener å observere en tendens fra katolsk hold til å prioritere kontakten med de ortodokse kirker fremfor relasjonen til de protestantiske, noe kardinal Kurt Koch, Kaspers etterfølger i det pavelige enhetsråd, tilbakeviser: "Vi er tilgjengelig for alle kirker og kirkesamfunn som ønsker dialog med oss. Vi gjør dette i stor åpenhet, og transparens er en grunnforutsetning i alle våre kontakter. Med de ortodokse deler vi en stor felles teologisk basis, men veldig forskjellig kultur og tradisjon, mens det omvendte er tilfelle for de protestantiske. Dialogen blir derfor annerledes."⁴ Koch har utvilsomt rett når det gjelder forholdet til kirkefelleskapene som oppstod i reformasjonens kjølvann, og da spesielt de *lutherske*, den kirkefamilie som er aktuell i Norge.

Felleserklæringen – milepel, men ikke punktum

En milepel i katolsk-luthersk perspektiv var Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren undertegnet i Augsburg (1999):

a) Den setter punktum for en debatt som utgjorde selve kjernepunktet i reformasjonen, for ifølge Luther er det med denne trosartikelen at kirken står eller faller. Fordi den ikke lenger splitter oss, ser man dens viktighet for gjenopprettelsen av enhet i Vesten. Og metodistene tilføyde sin signatur i 2006.

b) Den er blitt undertegnet offisielt av kirker seg i mellom (ikke bare av teologer), og den bidrar til å avaktualisere tidligere gjensidige fordommelser.

c) Erklæringens teologiske metode er *differensiert* konsensus – en banebrytende metode som generelt er meget lovende for økumenisk dialog (pkt. 40).

Dette var et viktig skritt på veien, men ikke et punktum. Kirkene har fortsatt vei å gå før vi har en full gjensidig annerkjennelse av hverandre som kirker. Felleserklæringen inneholder nesten ingen ekklesiologi til forskjell fra *Church and Justification* (1993), noe som var medvirkende til at erklæringen ikke fikk støtte blant teologene i Tyskland. Den katolske teologen Hervé Legrand understreket nylig at det vil være vår ekklesiologi som gjør oss i stand til (eller som hindrer oss i) å bevege oss i retning av en konsensus som nødvendigvis vil være

differensiert og som nødvendigvis vil gi plass til stor diversitet i enheten:

Ved å følge den ekklesiologiske kurs Det annet vatikankonsil la opp til har vi mulighet til å komme videre på en rekke områder som fortsatt skiller oss (f. eks. i etiske spørsmål), eller for fremdriften i en konkret tilnærming mellom katolikker og protestanter. Det økumeniske arbeid nå er kommet i en alvorsfase. Intet er mulig her uten den største intellektuelle redelighet.⁵

Legrands uttalelse samsvarer langt på vei med en kommentar knyttet til den nyeste internasjonale katolsk-luthersk dialogteksten *The Apostolicity of the Church* (2006). Professor Turid Karsen Seim som har deltatt i kommisjonsarbeidet, omtaler teksten som økumenisk krevende: "Tidligere faser i dialogen var veldig optimistiske. Nå er en kommet inn i et forandrings-alvor. Dette gjør resepsjonen vanskeligere og motstanden større. Det er ikke uttrykkelig for en økumenisk vinter, men for at en nå står overfor de avgjørende spørsmål."⁶

Konklusjon

På den ene side hører økumenikk til en av de virkelig store kirkelige suksessene fra forrige århundre, som i rekordfart feide bort gamle fordommer og førte til nye vennskap på tvers av konfesjonelle grenser. Hverdagslivets økumenikk – ikke minst på sosiale og kulturelle områder – blomstrer fortsatt, og til like det organisasjonsmessige: Frikirkenrådet og Norges Kristne Råd ble ett råd i 2006 med katolikker og pinsevenner ved samme bord. Utenkelig få år før. Men mange uttrykker utålmodighet over at målet om kirkenes gjensidige annerkjennelse av hverandre som Guds kirker drøyer, og at fellesskap i det sakramentale liv – særlig i nattverden – uteblir.

Likevel har vi i løpet av 50 år sett mer fremgang enn på de 500 forutgående år. Det teologiske arbeid pågår stadig med stor effektivitet, og de mest krevende emner står nå på dagsorden. Da Det annet vatikankonsil startet, fantes det trolig ikke mer enn 60 spesialister i Den katolske kirke på økumenikkens område. I dag er det 20 ganger flere, og vår kirkes engasjement her er irreversibelt, noe Benedikt XVI bekrefter idet han gjør Johannes Paul IIs

ord fra 1995 til sine: "Arbeidet for kristen enhet er ikke et valg, men en forpliktelse."⁷

Og kardinal Koch – Vatikanets "økumenikkminister" – samstemmer med fagteologene når han i anledning et nylig møte med de evangelisk-lutherske kirkers generalsynode i Timmendorfer Strand understreker at i fremtidige læresamtaler må spørsmålet om kirkesynet stå i sentrum: Når man søker det som er felles for den evangeliske og den katolske kirke, hjelper det ikke å starte med kontroversene på 1500-tallet. "I stedet bør man ta utgangspunkt i den felles, apostoliske tradisjonen. Reformatorer som Martin Luther ville fornye hele kirken, ikke grunnlegge en ny. Den økumeniske bevegelsen dreier seg om at reformasjonen har lyktes – om enn sent – i en evangelisk fornyelse av den universelle kirken."⁸

¹ Oscar Cullmann et al., "Commentaires non catholiques sur le De oecumenismo", *Doc. Cath.* no. 1450 (1965), kol. III4.

² John Willem Gran i forordet til den norske oversettelsen av UR, *Den katolske kirke og de kristnes enhet*, St. Olav Forlag, Oslo 1965:3.

³ Yves Congar, *Chrétiens désunis. Principes d'un 'oecumenisme catholique'*, (Unam Sanctam I), Paris 1937:173.

⁴ Mitt intervju med kardinal Kurt Koch (*St. Olav Kirkeblad* 4–2011).

⁵ Hervé Legrand O.P. : *La réception catholique du Décret sur l'œcuménisme cinquante ans après*. Forelesning våren 2012.

⁶ Turid Karlsen Seim i møte med Katolsk-luthersk samtalegruppe, Oslo 2008-05-20.

⁷ *Ut unum sint* 49.

⁸ Kathpress 2012-11-02.

Sjur Isaksen

ORDET GJENNOM ÅRET III

Evangeliebetraktninger over
tredje tekstrekke

"Det er en dristig oppgave å skrive betraktninger over alle evangelietekstene i kirkeåret. Sjur Isaksen løser imidlertid denne utfordringen på en utmerket måte."
Per Eriksen i Vårt Land

"Isaksen har spennende overskrifter! Jeg skjønner at hver eneste er valgt med omhu. Dette er frysetørrede aha-opplevelser som bare trenger vann. Jeg må bare si meg imponert over at Isaksen klarer å la det gå opp et lys hver søndag!"

Kjell A. Skartseterhagen
i Luthersk Kirketidende

Kr 299,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Andre Vatikankonsil – Impulser til felles kristen fornyelse?

AV BISKOP OLE CHR. M. KVARME

Da 50-årsjubileet for det andre Vatikankonsil oppstart ble markert 11. oktober i år, var det samtidig opptakten til "Troens år" i den romersk-katolske kirke. Ved en storslått messe på Petersplassen i Roma talte pave Benedikt XVI om at "alle troende skal gjenoppdage gleden ved å tro og gløden for å formidle troen videre."

Til stede på Petersplassen var også medlemmer i vår norske "Katolsk-luthersk samtalegruppe", et organ oppnevnt av Oslo romersk-katolske biskop og Mellomkirkelig Råd. Besøket inkluderte samtaler med romersk-katolske institusjoner og møter med den reformerte Valdenserkirken og den lutherske kirken i Italia. I det følgende formidles noen inntrykk og observasjoner av hva andre Vatikankonsil har betydd og betyr, også fra et luthersk ståsted.

Nærværende i dagens samfunn

Andre Vatikankonsil (1962–65) er det mest omfattende kirkemøte i den romersk-katolske kirkes historie. Det bar bud om fornyelse og vitalisering og ble et skjellsettende konsil, ikke bare for den romersk-katolske kirke. Når 50-årsmarkeringen var opptakt til et "Troens år" med vekt på katekismen og å la troen bli hørbar og synlig i dagens samfunn, videreføres noe av konsilets primære engasjement: en kirke nærværende i dagens samfunn.

For oss som ser det mer "utenfra" er konsilets dogmatiske "konstitusjoner", forordninger og uttalelser den viktigste kilden til den fornyelse som konsilet innevarslet.¹ Det står ikke til å nekte at mangt av det som særlig gjelder indrekirkelige forhold i den romersk-katolske kirke kan virke fremmed. Ikke desto mindre er det et grunnleggende evangelisk driv i dokumentene og et fokus på kirkens liv og tjeneste, som formidler tro på Kristus, kjærlighet til mennesker og skaperverk og håp i verden.

Min lesning av konsilets dokumenter er nok langt mer velvillig enn Carl Fredrik Wisløffs skarpe kritikk umiddelbart etter konsilet.² Det skyldes ikke minst en lesning i lys av konsilets virkningshistorie. Med et tilbakeblikk som skal ha dagen i dag og veien videre for øye, er det vesentlig å se på den virkning konsilet har hatt, både som begivenhet og med dets dokumenter, og da så vel i den romersk-katolske kirke som i forholdet til andre kristne og til ikke-kristne religioner.³

Fred og sosial rettferdighet

I 1962 uttalte pave Johannes XXIII at "kirken er for alle, og særlig for de fattige"⁴. Da samme pave innkalte konsilet, rettet han søkelyset mot engasjement for fred og sosial rettferdighet. Dette understrekes også i det felles budskapet fra konsilets oppstart. Det er samtidig et enga-

sjement med en tydelig evangelisk forankring: "For så høyt har Gud elsket verden, at han sendte sin Sønn til frelse og forsoning for oss, ... og denne kjærligheten driver oss."⁵

Da dette ble uttalt på sekstallet, skjedde det i den kalde krigens tid. Den senere pave Johannes Paul II spilte en avgjørende rolle for jernteppets fall og "den europeiske våren" i 1989. Mye har skjedd siden, også i og med den romersk-katolske kirke.

Engasjementet for "de fattiges kirke" og for fred ble tydelig uttrykt i konsilets dokument om kirken i det moderne samfunn (*Gaudium et spes*). Siden er det videreutviklet i kirkens sosiallære og utfoldet blant annet i det omfattende pavelige skriv "Sann kjærlighet" (*Caritas in Veritate*)⁶. Her understrekes ikke bare menneskets verdighet, men også sosial rettferdighet i økonomisk fordeling og vårt felles ansvar for skaperverket. Hele tiden med forankring i en trinitarisk gudstro og med Kristus som "sannheten" i sentrum. Dette har også satt spor blant kirkens legfolk.

Legfolk

Vaticanum II innebar et radikalt nytt fokus på legfolkets rolle i kirkens liv og oppdrag. Det tales om "legfolkets apostolat" og kall.⁷ Under vårt besøk i Roma var ett av høydepunktene et møte med én av fruktene fra konsilet blant romersk-katolske legfolk.

Sant' Egidio er en bevegelse av legfolk og omtaler seg som et ektefødt barn av andre Vatikankonsil. Fra en sped begynnelse blant unge studenter i Roma i 1968 har den vokst til en verdensvid bevegelse med over 70.000 medlemmer i mer enn 70 land. De forplikter seg til et liv med Bibel og bønn, til vennskap med fattige og til arbeid for fred.

Denne forpliktelse preger medlemmene i deres lokale omgivelser, fra Pakistan i øst til landsbyer i Vest-Afrika og blant ungdom i europeiske og latinamerikanske storbyer. Der utvikles vennskap med fattige og virke for sosial rettferdighet. Dette har også ført mange inn i arbeid for forsoning og fred i konflikt-områder, på nittallet i Mosambik og Nord-Afrika, i senere år både i Vest-Afrika, i Midt-Østen og på Sri Lanka. Og vel og merke: Alt gjøres av frivillige, forankret i Guds kall til den enkelte og fellesskapet.

Bibelvekkelse

Denne bevegelsen av legfolk kan også stå som eksempel på den markerte impuls til fornyelse i bibellesning og bibelbruk fra konsilet: ikke bare i gudstjenesten, men i familier og mindre grupper, i trosopplæring og daglig liv.

Ett av de viktigste dokument fra Vaticanum II, sett med protestantiske øyne, er nok "Den dogmatiske konstitusjon om guddommelig åpenbaring" (*Dei Verbum*). Dette er i senere år fulgt opp med det pavelige skrevet om "Guds Ord i Kirkens Liv og Misjon" (*Verbum Domini*)⁸. Her kjenner vi oss igjen, som lever med arven fra reformasjonen med dens vekt på Skriftens autoritet. Om vi som protestanter da kan fristes til å si: Velkommen etter! så er disse dokumentene utfordrende lesning også for oss og gir sunn teologisk tilrettelegging og pastoral veiledning når det gjelder skriffortolkning, aktuell bibellesning og bibelbruk.

I dag tas det som en selvfølge, men det var dette konsil som førte til oppbrudd fra latin som gudstjenestespråk. Det førte også til et nytt engasjement for bibeloversettelse til stedegegne språk og til økumenisk samarbeid om oversettelse og bibelbruk på alle kontinenter. Det har også skjedd i rammen av Det norske Bibelselskap her hjemme.

Bibelselskapet har også formidlet en fornyelse av den gamle måten å lese Guds Ord på – *lectio divina*: hellig lesning – med gjentatt lesning av samme tekst, dernest meditasjon, så bønn over ordet, og endelig en beslutning som berører eget liv og adferd. Denne fornyelse av *lectio divina* i mange kirker i nyere tid går tilbake til impulser nettopp fra Det andre Vatikankonsil.⁹

Kristen enhet

Ett viktig dokument fra konsilet er også det som handler om kristen enhet og økumenikk.¹⁰ I kjølvannet av konsilet har det vært arbeidet med tilnærming til den store ortodokse kirkefamilien i Øst-Europa og i Midt-Østen, men også til andre kirkefamilier som den engelske og den lutherske.

I 1999 ble *Felleserklæringen om rettferdig-gjørelselæren* mellom "Det pavelig råd for fremme av kristen enhet" og Det Lutherske Verdensforbund signert, en milepel som markerte at katolikker og lutheranere står sammen

om kjernen i kristen tro: at frelsen i Kristus kommer til oss gjennom nåden og troen alene.¹¹ I 2006 sluttet metodistenes verdenskongress seg til denne felleserklæringen.

Under vårt besøk i Roma fikk vi også en orientering om den oppfølging av Felleserklæringen som det samme pavelige råd og Det lutherske verdensforbund nå arbeider med, og da med tanke på Reformasjonsjubileet i 2017. Dette arbeid skjer under overskriften "From Conflict to Communion". Om den økumeniske "kvern" maler langsomt, er den i bevegelse og bringer oss stadig noen skritt nærmere hverandre. Hvem kunne for noen år siden tenke at vi skulle få en romersk-katolsk nonne som leder for Norges Kristne Råd, slik vi i dag har det?

I dette driv mot større kristen enhet står det imidlertid fortsatt vesentlige elementer igjen, i forhold til både kirkens hierarki med pavens læreembete på topp, prestedtjenesten og felles nattverdfeiiring som det fremste uttrykk for kristen enhet. I dag er det ikke den isolerte forståelse av nattverden som sakrament som er hinderet (realpresens kontra transsubstansiasjon), men forståelsen av prestedtjenesten og prestens identitet knyttet til nattverdfeiiringen.

Det er nok for mye å forvente at arbeidet med "From Conflict to Communion" vil skape et avgjørende gjennombrudd på dette siste punkt. Likevel er det grunn til å håpe at det vil bidra til et Reformasjonsjubileum i 2017 som ikke vil være konfliktorientert, slik tidligere reformasjonsjubileer gjerne har vært, men markere vilje til kristen enhet – også i vårt land.

Misjon og Dialog

Det andre Vatikankonsil innebar også et oppbrudd i forholdet til andre religioner. Grunnleggende er både "kirkens vitnesbyrd om at alle mennesker er søstre og brødre", religionsfrihet og kirkens misjonsoppdrag. Men dette misjonsoppdrag kan kun realiseres gjennom åpenhet, respekt og vennskap med mennesker av annen tro. Konsilet taler derfor også om "vennskapets dialog".¹²

I kjølvannet av konsilet har det derfor vært en forsoningsprosess i forholdet til det jødiske folk og synagogen. Forholdet til muslimer og dialogen med islam har også stått sentralt, i Asia dialogen med hinduer og buddhister.

I 1986 samlet pave Johannes Paul II representanter for alle verdensreligioner til en "bønnekonferanse for fred" i Assisi. Det innebar ikke "interreligiøs bønn" ut fra et umulig minste felles multiplum, men at de forskjellige religiøse tradisjoner ba hver for seg, og at man så sammen drøftet hvordan disse tradisjoner kan bidra til fred og forsoning. Siden har disse konferansene vært holdt hvert år, og ikke uventet – nettopp i regi av den omtalte bevegelsen Sant' Egidio.

Med utgangspunkt i konsilet har den romersk-katolske kirke i sitt misjonsengasjement også styrket sin økumeniske profil og økumenisk samarbeid. Det gjelder mange steder lokalt, og det gjelder globalt. Dette kom blant annet til uttrykk under den store økumeniske misjonskonferansen *Edinburgh 2010*, der biskop Brian Farrell fra "Det pavelige råd for fremme av kristen enhet" var en av hovedtalerne. Han konkluderte sitt bidrag med følgende utfordring:

"There are endless possibilities for common witness, if we are bold enough to really seek God's truth together, and be converted to the One who calls us his friends. If we become friends ourselves and walk the ecumenical miles of hope together, the Spirit of Christ will bring life to his people and mission will thrive and blossom, until all things are restored in Christ."¹³

Utålmodighet

I ettertid kan det neppe være tvil om at Det andre Vatikankonsil representerer et vannskille i den romersk-katolske kirkes historie, med en markant vilje til fornyelse og til å fremstå som en kirke nærværende i det menneskelige mangfold og som håpsteget i verden. Noen av oss sier gjerne: som den romersk-katolske kirkes "reformasjon" i nyere tid, også med impulser til fornyelse for oss som tilhører Reformasjonens kirker. Ikke desto mindre er det mangt som gjenstår.

Mange katolikker er fremdeles utålmodige og understreker at det fortsatt mangler mye for å oppfylle konsilets intensjoner. Det gjelder ikke minst kvinners rolle i kirken og spørsmålet om prestedtjeneste og sølibat. I dag gjelder det også hvordan en i konsilets ånd kan komme videre med utfordrende etiske spørsmål i en kirke

som ønsker å være en kraft i samfunnet.

Som lutheranere er vi også utålmodige. Ikke desto mindre verdsetter vi det samarbeid som har utviklet seg i de senere tiår også her hos oss. Den tidligere romersk-katolske biskop i Oslo, John Wilhelm Gran, ble en katalysator for dette sammen med biskop Andreas Aarflot. I dag føres det videre med en romersk-katolsk kirke i vekst i vårt land og med konsilets impulser til en fornyet kristen spiritualitet og sosialt engasjement.

¹ The Documents of Vatican II, with Notes and Index. Vatican Translation. St Pauls Publications: Strathfield NSW 2009. Med de dogmatiske "konstitusjoner" om kirken, om den guddommelige åpenbaring og om gudstjenesten, så vel som den pastorale "konstitusjon" om kirken i det moderne samfunn. Videre de omfattende forordningene ("decrees") om kommunikasjon og medier, om økumenikk og en rekke mer indre-kirkelige forhold, så vel som om kirkens misjonsoppdrag. Og endelig uttalelsene ("declarations") om kristen oppdragelse og undervisning, om forholdet til ikke-kristne religioner og om yttringsfrihet.

² Jfr. hans bok *Vaticanum II*, Credo forlag, Lutherstiftelsen: Oslo.

³ En forkortet utgav av det følgende stod som artikkel i VL II, okt. 12.

⁴ Sitert etter prof. Andrea Riccardi, i et foredrag i Roma i februar 2011: "the church of all and especially the poor".

⁵ I "Message to Humanity", Documents, s 13–15.

⁶ *Caritas in Veritate. On Integral Human Development in Charity and Truth*. Libreria Editrice Vaticana: Rome 2009.

⁷ The Apostolate of the Laity (*Apostolicam Actuositatem*), Documents II, s 285–319.

⁸ Post-Synodal Apostolic Exhortation *Verbum Domini*; Libreria Editrice Vaticana: Rome 2010.

⁹ Jfr. *Dei Verbum*, Documents s 88 og *Verbum Domini*.

¹⁰ Decree on Ecumenism, *Unitatis Redintegratio*; Documents s 207–222.

¹¹ Offentliggjort I norsk oversettelse av Mellomkirkelig Råd i 1997.

¹² Se både Decree on the Missionary Activity of the Church, *Ad Gentes*, Documents s 339–373; og Declaration on the Relation of the Church to Non-Christian Religions, Documents s 391–402.

¹³ B. Farrell i K. Kim & A. Anderson, *Edinburgh 2010, Mission Today and Tomorrow*, Regnum Edinburgh 2010 Series: Oxford 2011, s 72, med hans referanser til *Ad Gentes*.

Kristendom og politikk – som olje og vann?

Patrik Hagman

OM KRISTEN MOTSTAND

En engasjert og populærteologisk innføring i politisk teologi som utfordrer vanetanker – både i politiske, aktivistiske miljøer, så vel som kristne konservative og liberale miljøer.

Svært få mennesker er i stand til å tenke fritt. De fleste som tror at de gjør det, er ikke klar over hvilke opprakkede stier de går på. Målet for et kristent menneske er ikke å tenke fritt, men snarere å tenke annerledes: å tenke godt.

Patrik Hagman

Kr 249,-

Apokatastasis – og bekjennelsen

ET TILSVAR FRA PER H. ANDERSEN

Jeg takker for svar på mitt innlegg i LK nr. 19. Jeg vil gi noen refleksjoner som tilsvaret til Harald Hegstad og Ragnar Skottene. Det er jo to ting vi diskuterer her, nemlig:

1. Spørsmålet om forholdet til vår kirkes bekjennesskrifter.
2. Selve spørsmålet om apokatastasis.

For det første: Vår evangeliske kirke sprang ut fra en mann som oppdaget at vi hadde direkte tilgang til Skriften, uten å gå veien om kirke-tradisjonen. I begynnelsen mente han vel å fortolke Skriften innenfor kirkens rom, men av ymse grunner (ikke bare teologiske) ble han satt utenfor kirken. Han måtte forsvare seg, og slik ble altså etter hvert Den Augsburgske konfesjon til, for å gjøre en lang historie kort.

Augustana ble altså til for å forklare hva reformatorene tenkte. Grunnprinsippet var at vi må prøve alt vi forkynner, på Skriften. Derfor kan ikke et luthersk bekjennesskrift være normerende i seg selv hvis det ikke er i samsvar med Skriften (*Sola scriptura*). Å avvise en teologisk mening ut fra bekjennesskriftene er derfor i sin ytterste konsekvens en selvmotsigelse i en luthersk kirke.

Dette gjelder også de klassiske trosbekjennelsene. De er nok blitt til etter samme logikk – det var viktig å sammenfatte det som til syvende og sist ikke kan formuleres i ord: innholdet i vår tro, sette ord på det utsigelige. Jeg kaller trosbekjennelsene strukturert religiøs erfaring. De er tolkninger og formuleringer av den troen som levde da den ble til. *Grunnlaget* er det som skjedde med Jesus Kristus, og som er forkynt i Bibelen. Det er fortellingen om

Guds nåde og kjærlighet da Gud sendte sin Sønn til verden for å frelse menneskeheten.

Selv om Luther sier det, så er ikke Skriften klar og entydig. Det er mange ulike oppfatninger som kommer til uttrykk i Bibelen. Vi har for det første forskjellen på GT og NT, der vi i førstnevnte del møter en krigergud som er brutal og nidkjær. Etter hvert blir Gud mildere, og det kulminerer i NT der Jesus forkynner en Gud som elsker med en ubetinget kjærlighet og viser det med å sende sin sønn til verden og ofrer ham for å forsone verden med seg. Dette er i seg selv tidsbestemte bilder – vi må "oversette" dette til vår tid som ikke hadde offerpraksisen i tempelet på nært hold. Hvis Jesus hadde kommet i moderne tid, ville metaforene og mytologien vart annerledes. Det betyr ikke at fortellingen er feil, bare at den selvfølgelig talte inn i sin samtid. Og Paulus skrev om sin forståelse, men han var inkonsekvent, f.eks. når han skriver om at "her er ikke mann eller kvinne..." men samtidig formaner kvinnene til å være underdanige. Et så dyptgripende budskap som Guds kjærlighet i Jesus Kristus må nødvendigvis føre til mange forskjellige tolkninger.

Følgelig er det vår oppgave å tolke dette *kerygma* inn i vår tid. Det finnes ikke noen lære i Bibelen, heller ikke noen dogmatikk i streng forstand. En ekseget kan nok som religionshistoriker trekke ut "lærer" eller "dogmatikker" som en måte å systematisere utsagn fra Jesus og Paulus mfl., men læren er en konstruksjon som kommer i ettertid, når kirken må besinne seg på hvilke konsekvenser evangeliet i Bibelen

får for vårt liv og vår kirkevirkelighet. Det lutherske (nåja, for så vidt ikke bare lutherske) begrepet "lære" appellerer til en del av menneskelivet, nemlig intellektet, og dekker bare en liten del av virkeligheten.

Selvfølkelig finnes det grenser for hva en prest kan uttrykke, men de grensene må være rimelig vide. Og før man avviser bestemte teologiske synspunkter, må man undersøke om de har belegg i Bibelen.

Det er ikke nok å si at den som imøtegår lutherske bekjennesskrifter på ett eller flere punkter, setter seg over Skriften eller kommer med private fortolkninger. Skal man tolke et slikt utsagn snevert, vil jeg si at det er en like privat tolkning når man gir sin tilslutning til bekjennesskriftene. For det ligger i disses prinsipp at man nettopp må prøve sin teologi på Skriften og ikke annet. Og da må man bruke fornuften og tenke seg frem til hva som kan være riktig fortolkning – selv om ord og fornøft er aldri så utilstrekkelige. Men vi må også bruke vår erfaring og trosopplevelser og se om det stemmer med vår virkelighetsoppfatning i dag. I sannhet et alvorlig prosjekt. Og her hjelper i hvert fall ikke skråsikkerhet. Dette prøver jeg å minne meg selv om hver dag, og jeg håper ikke at det er det jeg formidler.

Jeg er ikke så opptatt av om apokatastasis har belegg i lutherske bekjennesskrifter; jeg ville være mer bekymret om den ikke hadde belegg i Bibelen. Men det mener jeg at den har. Dermed kommer jeg til det andre punktet.

Det er mulig å tolke tanken om to utganger ut fra Jesu forkynnelse, og det er mulig å tolke apokatastasis fra det samme. Dette er to motsatte tanker som faktisk står side om side i Jesu forkynnelse. Så hva gjør vi?

Det er ikke slik at vi må luke ut det vi ikke liker, eller det vi oppfatter som anstøtelig. Det er nødvendig å prøve å gå til kjernen og spørre: Hva er det grunnleggende budskapet hos Jesus?

Siden dette er et debattinnlegg og ikke en forelesning, så kan jeg ikke gå i detalj på dette, men bare peke på noen momenter.

Jesu forkynner en Gud som har omsorg for synderne. Han snakker med de utstøtte og omgås dem man ikke skulle omgås, de utstøtte. Han forteller lignelser om en barmhjertig Gud som oppsøker de fortapte. Han gir syndsfor-

latelse uten skriftemål.

Hans død blir oppfattet etterpå som et son-offer. Gud ga selv menneskene det loven krevde, og Gud og mennesker er forsonet.

Men hva så med utsagnene om fortapelsen? Jeg tenker at dette er sagt til fariseerne for å bruke deres logikk og språk, for å vise konsekvensene av deres lære – det er nemlig ikke bare "de andre" – de åpenbare synderne – som rammes av deres dom, men også de selv fordi de bare ser på de ytre handlinger og ikke på hjertet.

Derfor ser vi at Skottene og jeg har forskjellig fortolkning av lignelsen om den fortapte sønn. Vi er enige i at den er adressert til fariseerne (= den hjemmeværende sønnen). Vi er enige også om at det er en advarsel til dem om ikke å sette seg utenfor fellesskapet med Gud. Men der slutter enigheten. Skottene mener øyensynlig at det er en advarsel mot å la seg gå for-tapt (beklager den snirklete ordbruken). Jeg mener at historien ender åpent: Vi vet ikke om den andre sønnen ble nødet inn, om faren kom løpende ut og slo halsen om ham, eller om han gikk sin vei. Primært tror jeg ikke historien handler om hvordan det gikk med fariseer-sønnen, men om hvordan Guds nåde tar imot alle, både dem som angrer, og dem som ikke angrer. Begge kategorier kommer nok også under en slags dom når de må ta oppgjør med sitt liv. Den yngste hadde gjort det unna i eksilet, og den eldste får det nok etter bitterheten over at faren holder fest for broren.

Så i den siste genoprettelsen – i himmelen – møter vi nok både Breivik og Hitler, men det er en forvandlet Breivik og en forvandlet Hitler. Og de har nok da vært gjennom sitt eget helvete og blitt renset.

Slik er nåden. Den er ubegripelig. Den renser oss – og den frelser oss til slutt. Og den smelter synd og ondskap.

Det er min enkle tolkning av Jesu forkynnelse. Jeg håper at det er en riktig tolkning, eller så kunne jeg ikke vært prest. Jeg er glad for at vi kan sammen lete etter svaret på disse dype livsgåter, og håper jeg ikke har sagt noe som kan oppfattes som usaklig, arrogant eller sleivete.

For til syvende og sist er det nåden som driver oss, den nåden som Skottene ganske riktig kaller ubegripelig og overraskende.

NYTT KIRKEÅR – NY KIRKELIG ÅRSKALENDER!

Kirkelig årskalender 2013

Skreddersydd for kirkelige
medarbeidere!

- Kirkeårstekster
- Ord for dagen
- Merkedager
- Adresser
- Årsstatistikk

Kr 149,-

SØNDAGSTEKSTEN

Lise Horn, Hilde Barsnes, Heidi Westborg Steel og Rolf Kjøde

Nyttårsaften

31. desember 2012

Prekentekest: Matt 11,25–30

Lesetekster: Klag 3,22–26; 1 Joh 1,5–7

Liturgisk farge: Grønn

Til dagen

Nyttårsaften er en dag som for mange bringer fram ettertanken over året som har vært, og ettertanke innfor et nytt år. Det er særlig dette den siste gudstjenesten denne dagen legger opp til – ettertanke innfor et nytt år. Og tekstene denne dagen møter oss med vitnesbyrd om Guds omsorg inn i det nye året. Med vissheten om hans omsorg som varer, kan vi ta imot et nytt år!

Til teksten

Vi har å gjøre med et selvstendig taleavsnitt hvor "Jesus tok til orde og sa". Avsnittet består av tre deler: V 25f er en lovprisning til Gud for hans hemmelighetsfulle åpenbaring; v 27 handler om forholdet mellom Jesus og Gud, og v 28–30 er en innbydelse til Jesus.

I lovprisningen i vers 25 omtaler Jesus Gud som "Far", samtidig som han er "himmelens og jordens Herre". Dette viser noe av spennvidden i Guds vesen. Lovprisningens begrunnelse inneholder kontrastene "skjule – åpenbare" og "vise – umyndige små". Det som enten er skjult eller åpenbart, må vise til Jesu egne gjerninger og hans lære. Noen "så" hva dette betydde, oppfattet hvem han var, mens

andre tok avstand fra ham, og dermed ble han skjult for dem. Det å være vis har umiddelbart en positiv klang, mens med umyndige små tenker man mer i retning av små barn som ikke forstår. Men det er nettopp disse, de umyndige små, som får del i Guds hemmeligheter.

Vers 27 inneholder dype, teologiske refleksjoner omkring forholdet mellom Jesus og Gud. Jesu stilling som Sønnen gjør at han har en unik posisjon i forholdet til Gud. Alt er gitt ham; derfor vil han også kunne åpenbare hemmelighetene om Gud for dem han vil.

I den siste delen av avsnittet blir tilhørerne invitert til Jesus. Det er de som strever og bærer tunge byrder, som blir invitert, og sannsynligvis spiller dette på de byrdene som loven og overholdelse av loven la på menneskene. Jesus ber dem heller ta hans åk på seg, og dette er et åk som vil gi hvile. Åket var sannsynligvis den læren han kom med om Guds rike og om disiplenes liv som Guds barn. At åket vil gi hvile, virker paradoksalt. Men hos Jesus vil de møte hans omsorg, og de kan også hvile i den omsorg Gud selv har for dem. Hvilen kan også peke fram til den fullendte hvilen i Guds rike.

Til prekenen

Hva rører seg hos menneskene som kommer til gudstjeneste på nyttårsaften? Hvilke tanker og følelser er de fylt av? Og hva med oss selv...? Et nytt år – for meg er det blitt mer alvorfylt med årene, dette å gå inn i et nytt år. Erfaringer, livet, uroen, rastløsheten. Alt gjør det noe

mer usikkert at et nytt år er i ferd med å starte. Mange mennesker opplever at det er mange ting å grue seg til i det nye året. Mange er også fylt av frykt og usikkerhet. I det hele tatt kan vi nok ane stemninger innenfor hele følelsesregisteret: savn, spenning, glede, bekymring. Jeg ville lagt opp til muligheten for å komme i kontakt med disse følelsene som kan komme på den siste dagen i året. Hva rører seg i deg? Hva vil det nye året bringe? – for oss personlig, for landet vårt, for verden?

For dem av oss som av og til blar i noen av de mange ukebladene som blir gitt ut, vil vi nok fort ha registrert av omkring nyttår er disse magasinene fulle av årshoroskoper, horoskoper som spør hvordan det nye året vil bli, både for den enkelte leser, men også for ulike kjendiser eller grupper av folk. Jeg opplever disse horoskopene intetsigende og uinteressante, men jeg vet at ikke alle har det sånn. Mange har et desperat behov etter å vite. Den uroen og bekymringen som mange kjenner i forbindelse med nyttår, kan enkelte oppleve får sitt svar i årshoroskopene. Men jeg tror ikke på dem! Jeg vil ikke finne svar i dem. De er kommersielle og falske. Men de fyller på en eller annen måte et behov for flere – behovet for en viss trygghet i møte med et nytt år.

Tekstene vi får dele i gudstjenesten på nyttårsaftnen, viser oss en annen trygghet. Gud er med; hans omsorg omslutter oss; han er uforanderlig. Han er lyset som hjelper oss å se veien – kanskje ikke hele veien gjennom hele året, men han lyser så langt fram som vi trenger å se for å gå videre. Denne dagen er det særlig alle de som strever og bærer tunge byrder, som får høre ordet fra Jesu munn: "Kom til meg! Og jeg vil gi dere hvile." Jesus inviterer oss, og til ham får vi komme med det som tynger oss, og med det vi strever med – sånne ting som vi kanskje særlig tenker på denne siste dagen i året. Vi får altså ingen svar på hvordan det nye året vil bli, for det er ikke mulig for mennesker å gi. Men uansett hvordan det nye året vil bli, så kan vi være trygge på at vi får komme til Jesus med det som hender oss. Uansett hvordan det nye året vil bli, så er han med og vil gi hvile. Og her og nå får vi også høre det: Kom til meg! – i kveld, på nyttårsaftnen, med de gleder eller bekymringer, med uro eller forventning, eller med

frykt. Jesus sier: "Kom til meg! Og jeg vil gi dere hvile."

Når denne klare invitasjonen har fått lyde, vil jeg gi menigheten mulighet til gjøre nettopp dette – komme til Jesus. Gi rom og mulighet for å komme til ham, enten gjennom ferdig formulerte bønner, stille bønn, lystenning, knele ved alteret, se på et alterbilde eller et ikon. Jesus er der og inviterer i nåtid. La oss alle få oppleve å komme til Jesus!

Til gudstjenesten

Nyttårsaftensgudstjenesten feires som midnattsgudstjeneste der jeg jobber. Den er en forenklet gudstjeneste med en stille stemning, nesten meditativ. For prest og kantor er det en øvelse å forsøke å time gudstjenesten slik at den er slutt før klokken blir 24. Ett år var vi ferdige 8 minutter før... Da ble vi bare sittende inne i kirken og lytte til kantorens vakre orgelspill. Vi hørte flere og flere raketter, men hadde ro til å bli sittende. Til slutt gikk vi ut i samlet flokk og hilste det nye året velkommen.

Salmeforslag

NoS 757 Å, Gud, vårt vern i farne år

NoS 487 Ingen er så trygg i fare

S97 49 Du omgir meg

NoS 295 Vår Gud han er så fast en borg

LISE HORN
Sogneprest i Skjee og Arnadal

Jesu navnedag

1. januar 2013

Prekentekest: Matt. 18,19–20

Lesetekster: Sal 72,17–19; Rom 10,8b–13

Fortellertekst: Matt 1,18–25

Liturgisk farge: Hvit

I Jesu navn

”Jesu navn hvor skjønt det klinger, la det runge over jord. Intet annet verden bringer håp og trøst som dette ord. For det navn må hatet vike, for det navn må ondskap fly, ved det navn skal rettferds riker skyte friske skudd på ny.”
– David Welander –

Jeg husker at jeg lurte på da jeg var liten, hvorfor man alltid sa ”i Jesu navn. Amen” på slutten av en bønn. Amen, tenkte jeg var som et slags ”ha det” eller ”på gjensyn”, Gud, nå må jeg gå. Senere lærte jeg selvfølgelig at ”Amen” betyr ”la det skje”. Amen er jo egentlig et slags på gjensyn. La det som jeg ber om, skje, og i møte med Jesu svar på vår bønn blir det et gjensyn, om ikke svaret nødvendigvis alltid er slik vi hadde forestilt oss i utgangspunktet.

Når en bror synder

Prekentekestens 2. vers er slutten på Matteus sin gjengivelse av hva man skal gjøre når en bror har syndet mot deg, og hvordan en skal ta det opp med han. Vi må se prekentekestens i lys av hele avsnittet.

På basis av en kortere formaning i Q, Luk 17,3, legger Matteus frem en trestegs prosedyre. I vers 18–20 sørger han for guddommelig støtte for de juridiske valg, ved å flytte det fra lov til teologi.

Vers 15: Det første en skal gjøre, er å ta det opp på tomannshånd og stille ham til ansvar for det han har gjort. Om han hører på deg, har du vunnet din bror – og vunnet i denne sammenheng er her en rabbinisk teknisk term for misjonerende omvendelse, (3 Mos 19,17–18)

Vers 16: ”etter to eller tre vitners utsang skal enhver sak være avgjort”. Dette er et sitat fra 5 Mos 19,15.

Vers 17: ”fortelle det til menigheten”. Om han da ikke vil høre, skal han være for deg som en hedning eller en toller, altså bli ekskludert fra fellesskapet. Dette er et drastisk steg som bare skulle gjøres i svært alvorlige tilfeller der felles-

skapets ve og vel sto på spill. Det at det også sto tollere, handler om at Jesus ønsket dem velkommen, men kun om de trodde og angret sine synder (9,9–13).

Vers 18: ”skal være bundet”. En teologisk passiv. Jesus gir de ledende disiplene den samme makt som Peter til å binde og løse, men ikke makten over nøklene. Binde og løse er en rabbinisk teknisk term som kan referere til å binde djevelen i eksorsisme, men også til juridiske handlinger knyttet til å utestenge og til å kunne ta endelige avgjørelser.

Vers 19: ”Dersom to av dere her på jorden blir enige om å be om noe, hva det enn er, skal de få det av min Far i himmelen.” Her kommer det rettslige inn igjen ved at to eller tre blir brukt igjen slik de ville ha blitt brukt i en rettslig avtale, eller en gjensidig avtale gjort utenfor retten. Bruken av verbet ”symphonein”, ”stemme over ens”, ”enighet”, henviser til en stemmeharmoni.

Vers 20: ”der to eller tre er samlet i mitt navn”. Dette kan henspille på samlinger i bønn, for å studere eller i denne konteksten for å ta avgjørelser. Joh 15,7: Hvis dere blir i meg og mine ord blir i dere, da be om hva dere vil, og dere skal få det.

Lederskap i Jesu navn

På terskelen til et nytt år får vi utdelt nye muligheter. Vi får sjansen til å stoppe opp og se tilbake – hva kan vi lære av det vi har gjort, det vi lyktes med, og det vi ikke fikk til? Hvordan kan vi gå videre fra det stedet vi er nå? Hva kan vi ta med oss videre, og hvilke endringer ønsker vi å gjøre?

Hva er det å være menighet i Jesu navn? Hva er det å lede i Jesu navn? Vi kan lett dras mot et fokus i denne teksten, på hva Gud kan oppfylle for oss når to og tre av oss blir enige om det og ber om det. Da tror jeg vi dras bort fra selve kjernen i denne teksten, nemlig hva det vil si å operere i Jesu navn, til nettopp det motsatte, at vi tar Jesus til inntekt for bruk av egen makt. Å være kirke i Jesu navn handler i ett og alt om å ha Jesus som forbilde, å søke å lære av hans måte å lede på, møte mennesker på, stille til ansvar, sette grenser, veilede og tilgi. Det å handle i Jesu navn er å spørre oss selv, nettopp *www – what would Jesus do!* Hans løfte til oss er at om vi gjør det, vil han gi oss det vi ber om,

og stå bak oss i våre avgjørelser, som den gode mentor han er. Jesu liv startet ikke slik det var forventet at det skulle; han var ikke en ny David. David lot seg, som vi alle vet, bli fanget av begjæret etter makt og hva hans posisjon kunne gi ham. Jesus markert fra første stund at hans lederskap var forankret et helt annet sted, og at det slett ikke handlet om makt og posisjon, men om integritet forankret i tjeneste. Jesus glemte aldri gjennom hele sitt liv her hvor han kom fra, ei heller hvor han ble født. Hans røtter var forankret både hos sin Far og i stallen med jordgulv.

Før Jesus utvalgte Peter til å bli hyrde/leder, spurte han ham: "Simon, Johannes' sønn, elsker du meg mer enn andre gjør?" Han spurte han på nytt: "Elsker du meg?" Og en tredje gang: "Elsker du meg?" Vi må se at spørsmålet er avgjørende for hele vårt kristne lederskap, for det er det spørsmålet som redder oss fra opportunisme der vi utnytter ting til egen fordel og gir oss en sann selvfølelse, en sann selvfølelse som er forankret i at vi tilhører og er elsket av Gud.

Jesus ble ikke gitt mye oppmerksomhet av verden. Han ble korsfestet og ført bort. Hans kjærlighetsbudskap ble forkastet av en verden som krevde makt, effektivitet og kontroll. Men han kom tilbake, var der og viste sin forherligede kropp, merket med sår, for noen venner som hadde øyne som kunne se, ører som kunne høre, og hjerte som kunne forstå. Han, bortstøtt, ukjent og såret, var det som spurte Peter, "Elsker du meg virkelig?" Fordi Peter kunne svare med sitt hjerte et "Ja" på dette spørsmålet, så kunne Jesus gi ham det store ansvaret han fikk. Spørsmålet er ikke: Hvor mange mennesker tar deg alvorlig? Hvor mye kommer du til å prestere? Hvilke resultat kan du vise til, men: "Elsker du Jesus?" – eller: "Kjenner du den Gud som er blitt menneske?" – at vi alltid søker Jesu ansikt og hans blikk på alt rundt oss. "Bli i meg, så blir jeg i dere." (Joh 15,4) Å, være et kristent fellesskap er å kjenne Gud, den Gud som ble menneske gjennom Jesus Kristus. Det innebærer konsekvent, radikalt og konkret å forkynde og å peke på at Gud er kjærlighet. Og når redsel, oppgittethet eller fortvilelse fyller våre hjerter, er dette ikke noe som kommer fra Gud. Men at vi er elsket uten vilkår eller grenser, det er Guds første kjærlig-

het. 1 Joh 4,19: "Vi elsker fordi han elsket oss først." Den andre kjærligheten er den vi opplever fra mennesker rundt oss, og som vi er helt avhengig av, men som vi også alle vet hvor begrenset og ufullkommen den også kan være, og som gir oss sår som kan gjøre det vanskelig for oss, sår som gjør at vi føler oss mindreverdige, og som gjør at vi søker makt, posisjon og trækker på andre for å fremheve oss selv og lar oss styre av frykt i stedet for kjærlighet. Den gode nyheten er at den andre kjærligheten kun er en avspeiling av den første, og den første tilbys oss av en Gud som ikke har noen skyggesider, og som viste seg i Jesus. Derfor blir det å skape fellesskap og å lede i Jesu navn å vite at vi alle bærer sår, at vi alle trenger å bli hele og kjenne igjen og få ta imot den første kjærligheten. Når vi kan svare ja på spørsmålet "Elsker du meg?" eller "Kjenner du den Gud som ble menneske?", da har vi også jordgulv under føttene, kjærlighet i hjertet og himmel over oss.

Joh 15,7: "Hvis dere blir i meg, og mine ord blir i dere, da be om hva dere vil, og dere skal få det."

Jeg håper at vi kan bruke denne søndagens preken til å sette fokus på våre fellesskap. Hvordan kan vi søke å la Jesus få være midt iblant oss? Hva er sårene og frykten som skaper vår søken etter makt? Hva stenger, og hva åpner? Hvordan kan vi bli hele igjen som enkeltmennesker og som fellesskap? Hvordan kan vi ta imot Jesu kjærlighet hver dag, slik at det også er det vi gir videre?

La oss flette hender og hjerte

Det er lov å drømme om at vi skal kunne tørre å åpne oss mer og mer for at Guds ånd og menneskes ånd skal kunne flyte gjennom oss når vi kommer sammen i Jesu navn:

"Kom sammen, la oss flette hender og hjerte.

La våre hender være ledd på en lenke – som holder våre liv sammen, ikke en fengselslenke, men en sølvstreng av styrke, en sløyfe av kjærlighet, tro og fellesskap,

gi oss bevegelighet til å seile i vinden, mens vi likevel holdes i en mystisk omfavnelse, vi kan være alene, men aldri ensomme, vi kan være sammen, men aldri fortapt i mengden, at vi kan være en uten å bekjempe vår unikhhet.

Kom sammen, flett hender og hjerte,

og la Guds ånd og menneskes ånd flyte i hver

og en og gjennom oss alle, når vi kommer sammen her for å dele tid og rom på vår livsvei.”
Amen
Godt nytt år!

HILDE BARSNES
Sjømannsprest i New York

Kristi Åpenbaringsdag

6. januar 2013

Prekentekest: Joh 12,42–47

Jes 51,4–8; 2 Kor 4,1–6

Liturgisk farge: Hvit

Dagen

Kristi Åpenbaringsdag er starten på åpenbaringstiden. Dette er en fin tid å fokusere på misjon. Misjonsbefalingen (Matt 28) eller sendelsen hos Johannes (Joh 20,21–23) gir oppdraget, mens i tekstrekkene i åpenbaringstiden får vi svaret på hva vi tror på, og dermed på hva vi ønsker å formidle, og hvordan det bør gjøres.

Det viktige spørsmålet som blir stilt i åpenbaringstiden er: "Hvem er Gud," og hvordan åpenbarer Kristus seg for oss? Som mennesker kan vi kun ane dette store mysterium. Og hver gang vi tror vi har svaret, så ser vi noe nytt som gir en ny dimensjon. Går vi gjennom alle tekstene i åpenbaringstiden, gjerne i alle tekstrekkene, er det likevel én kjerne, nemlig nåden. Denne nåden ble gitt oss gjennom at Jesus døde for oss. Han døde for meg for at jeg skal få tilgivelse for alt jeg ikke får til. Men tekstene understreker noe viktig, nemlig at Jesus var opptatt av å vise disiplene at nåden gjelder alle mennesker – også dem som de "rettroende" plasserer utenfor (den blinde mannen som alle trodde var blind fordi hans forfedre hadde syndet, den samaritanske kvinne ved brønnen, som Jesus ba om vann fra, osv.). Dette kommer kanskje enda tydeligere frem i 1. og 2. tekstrekke. Årets tekst på 3. søndag i åpenbaringstiden (20/1), fra Joh 1,15–18 tydeliggjør nåden: "av hans fylde har vi alle fått nåde over nåde."

Teksten

Teksten er hentet fra tiden etter inntoget i Jerusalem, da Jesus begynner å forberede disiplene på sin død. Han henviser like før dagens tekst til profeten Jesaja som skriver om dem som ikke skal se og ikke skal forstå. Johannes viser oss at på tross av alle Jesu tegn (som å vekke Lasarus fra de døde, mette fem tusen eller gå på vannet) var det mange som ikke trodde på ham. Men så ser vi i dagens prekenetekst det gledelige at flere og flere også trodde, inkludert samfunnseliten. Men på grunn av redsel og ytre omstendighetene bekjente ikke rådsherrene denne troen åpent. Det skulle vært

interessant å vite hvordan Johannes forsto at rådsherrene trodde, når de selv ikke bekjente sin tro. Vi ville også anta at dette var noe å glede seg over. I stedet gis det en analyse av rådsherrene som noen som var mer opptatt av å sikre sitt eget skinn. Det kan oppleves som en hard dom å påstå at de heller ville ha ære fra mennesker enn fra Gud. For mange i verden er det en realitet at man vil bli utstøtt ved åpent å bekjenne troen på Kristus. Kanskje kan denne teksten tolkes som at Gud krever mer av oss som er ledere og i maktposisjon, enn av andre. Det vesentlige er likevel til syvende å kunne lene seg til nåden. Jesus viser igjen og igjen – også helt i slutten av dagens tekst at: “... *dem* dømmer ikke jeg.”.

Teksten har et klart budskap om at Jesus kom til verden for å frelse, ikke for å fordømme. Det var ikke Guds vrede som sendte Jesus til oss, men hans kjærlighet. Vi har en oppgave som mennesker å forsøke å imitere ham. Når Jesus ikke dømmer, er det ikke noe grunnlag for oss mennesker å dømme hverandre. Det henvises her til dem som burde visst bedre. De har hørt, og likevel klarer de ikke å tro eller klarer ikke å leve etter ordet. Og så er det en dimensjon som kommer i forlengelsen av dagens tekst. Selv om Jesus ikke fordømmer, understreker likevel Johannes at det finnes en konsekvens av ikke å ta i mot Guds kjærlighet.

I dagens tekst blir vi bevisstgjort på hva vi tror på. Det står at Jesus roper dette ut for oss. Dette er et viktig element i åpenbaringstiden. Det ligger mange lag i det han roper. Summen av det gjenkjenner vi som viktige perspektiv i treenigheten. Det går som en rød tråd gjennom Johannes-evangeliet at når vi møter Jesus, møter vi Gud – og i Jesus møter Gud mennesker. Vi mennesker forsøker ofte å forenkle dette. Noen får en ensidig Jesus-tilbedelse, mens andre har et gudsbilde som innebefatter Gud alene. Jesus selv viser oss at hvis vi tror på Ham, tar han oss ut av mørket, og dermed ser vi også Gud.

Preken

Salmen “Vet vi hvem Gud er” på S97 nr. 62 kan være en fin ramme rundt eller i en preken i åpenbaringstiden. Videre kan det være fint å ta menigheten inn i logikken i tekstvalgene for åpenbaringstiden som vi er inne i. Dette løfter

oss inn i tekstens sammenheng og gir i tillegg bibelkunnskap med på veien.

Denne teksten og åpenbaringstiden generelt er en fin mulighet å vise menigheten sammenheng mellom eget liv, menighetens liv og misjon i verden. Misjon handler om at noen tror, og andre tror ikke, om å formidle hva vi tror på, og gi æren til Gud, og så handler misjon om å påpeke at Jesus kom for å frelse, ikke for å fordømme. Dette utfordres vi på å imitere.

Basert på dette foreslår jeg et fokus på hva det vil si å tro, og knytte dette til vedtaket i kirke-møtesaken om misjon:

Vi ser av teksten at noen “klarere” å tro, og andre gjør det ikke. Vi ser og vet at det er mange grunner for hvorfor det kan være vanskelig å tro. Men Jesus understreker at hans oppdrag var å bringe frelse, og hvis noen ikke holder fast, så dømmer ikke Jesus oss. Hele tiden er det nåden som understrekes. Jesus gir oss videre hjelp til å legge ansvaret på Ham som har det ultimate ansvaret, nemlig Gud. Lengre nede i teksten sier Jesus sågar: “Jeg har ikke talt ut fra meg selv, men Far som har sendt meg.”

Dette er viktige misjonale perspektiv. Kirke-møtet tok opp misjon som kirkemøtesak i mai 2012. I vedtaket startet Kirkemøtet med å understreke at alle døpte gis en utfordring. Det ble understreket at alle døpte er kalt til å vitne om og dele sin tro i hverdagen. Det står videre at dette skal skje med frimodighet og respekt for andre mennesker. Misjonalt er det viktig å understreke at trosformidling i både global og lokal misjon skjer på flere måter; *ord* er kun én metode (preken, trosopplæring og samtale). For tro kan også formidles gjennom *handling* (diakoni, ungdomsarbeid, hjelpe en nabo og diakonalt bistandsarbeid) og ganske enkelt gjennom *nærvær*. Vi har fått utdelt forskjellige nådegaver. Det er de samme mekanismene som gjelder for oss i Norge, som for misjonærer og samarbeidspartnere i Tibet eller Etiopia. Men vi trenger alle å utfordres på å være *tydelige* på at det som motiverer oss er nåden vi får i Jesus Kristus.

Så er spørsmålet hva det vil si å tro, og hvem som definerer når man tror. Dette er et område der misjon har fått mye kritikk gjennom tidene. Går vi til Bibelen og Jesu egne ord og

forsøker å imitere ham, bør vi bevisstgjøres på å legge til side våre egne ambisjoner. Vi må vite hvem som sender oss, og overlate resten til Gud. Fra andre kulturer (og noen ganger vår egen) hører vi ikke sjelden at kristne forteller om den lange prosessen frem mot tro – gjerne flere år. De beskriver at de vet tidspunktet for omvendelsen, men forteller det ikke offentlig før flere år senere. Er du for eksempel en tibetaner fra en tibetansk-buddistisk familie, vil familien være redd for at åndsmaktene vil hevne seg. Da er det klart at en tibetaner som finner troen på Jesus, må få tid til å vokse inn i et nytt liv. "Problemet" for oss mennesker er at disse prosessene ikke synes på utsiden. Derfor må vi være varsom med å dømme eller definere folk og balansere vår formidling i kjærlighet. Vår oppgave er å være redskap for Gud (Jfr. Frans av Assisis bønn) og la oss bli brukt.

Til gudstjenesten:

I forkant av gudstjenesten vil jeg oppfordre til at man ser på menighetens misjonsavtale og vurderer hvordan denne avtalen og dermed misjonsengasjementet på en enkel måte kan leve som en naturlig del i gudstjenesten. For eksempel inkluderer den nye gudstjenestereformen misjon spesielt i forbønnshandlingen. Dåpsbefalingen og misjonsbefalingen er samme sak. Det kan gjøres tydelig dersom det er dåp. Å få en representant på besøk fra organisasjonen dere har misjonsavtale med, er også fint. Det vesentlige er ikke å gi misjon en overdrevet stor plass, men at den får leve som en naturlig del av menighetens generelle liv.

Salmeforslag:

Før prekenen: S97 62 – Vet vi hvem Gud er.
 Andre: NoS 97 – Jesus från Nasaret,
 S97 109 – Der det nye livet lever,
 S312 – Lær meg å kjenne dine veie

HEIDI WESTBORG STEEL
 Generalsekretær i HimalPartner
 (tidl. Tibetmisjonen)

2. søndag i openberringstida

13. januar 2013

Preiketekst: Kol 1,15–20

Lesetekstar: Jes 53,6–9; Joh 1,29–34

Liturgisk farge: Kvitt

1) Dagen

Første og andre tekstrekka på denne søndagen har Jesu dåp som sentralt motiv. Jesus stig fram som offentlig person og startar avdekkinga av kven han er, og kva han gjer. Evangelieteksta vår er Johannes sin variant av det same, der Jesus blir erklært både som Guds lam og Guds Son. Han som ber bort verdas synd, er han som var før alle. Dette gir veldig høgde over openberringstida sitt misjonsperspektiv. Dersom Jesus er den han gir seg ut for å vere, og som openberringstida gir eit tydeleg bilde av, utfordrar det all religiøsitet. Der er berre éin vi skal tilbe, tru og følgje. Han er heile verdas sanne Herre og frelsar. Dette blir ikkje svekka av jesajateksten om den lidande tenaren. Det er sjølv dynamikken i openberinga av Gud når Jesus både er den opphøgde og den nedbøygde.

2) Teksta

I år får vi det privilegiet å forkynde over brevtæksten. Og for ein tekst! Hymna i Kolossar-brevet er truleg langt eldre enn brevet og viser kva vedkjenning som blei brukt svært tidleg mellom dei første kristne. Først løftar den opp Jesus som verda sin rette Herre. Så forkynder den Jesus som død og oppstått for oss. Allereie i v 13 viser Paulus til den same kjærleiken mellom Far og Sonen som også kjem fram i Jesu dåp, og i vers 14 viser han til frukta av Jesu betaling: Full tilgjeving av syndene. Teksta vidare lar seg dele i to.

V 15–17 kan summerast i dette: Jesus er Guds sanne bilete og difor skaparverket sin rette Herre. Alt det skapte er til i Han, ved Han og til Han. I det ligg det ingen panteisme, men ei tilbeding av Jesus Kristus som skapningens opphav og mål. V 16 brukar fire ord på ulike makter i tilveret, som er underlagt Jesus. Han har all makt.

V 18–20 kan summerast slik: Jesus er hovud for kyrkja. Det interessante er at hymnen ikkje berre brukar dette for å erklære Jesu sanne herredøme over kyrkja, men over verda – ved

Jesu blod på korset. Dette er oppsiktsvekkende og samtidig ein vesentleg årsak til at akkurat denne teksta tener så godt til å forkynne sant om kristen misjon. Kyrkja representerer det nye riket, Guds rike, eit folk av forsona og forløyste menneske med adresse til heile verda, ved hans avmakt. Forsoninga av “alle ting” gir eit veldig løft av blikket når det slik peikar på Guds misjons endelege mål: Nyskapinga av alle ting.

Hovudmotiva i teksta er parallelle i dei to tekstavsnittene. Introduksjonen står med same genitivskonstruksjonane: Jesus blir erklært å vere “Himmelens Guds bilde” og “kyrkjas kroppshovud”. Både i skapningen og i kyrkja kallast Jesus den førstefødde (v 15.18b). Når han er over det skapte og hovud i kyrkja, blir det grunnleggjande med eit “for i han” er verda skapt og Guds fylde til stades (v 16.19). “Alt” i skaping og frelse finns “ved Han og til Han” (v 16.20).

Hymna er knytt saman ved først å tilbe Jesus som Guds eige nærvær og sist ved å forkynne frukta av gjerninga hans: Forsoning for heile verda ved fredsslutninga på korset.

3) Preika

Vår vedkjenning til Bibelens Jesus Kristus bryt med religiøs normalitet, fordi det er frelse berre gjennom Han. Dei to tekstavsnittene gir oss ein peikepinn på to tyngdepunkt som begge må markerast i forkynninga. A) Når alt samlar seg i Jesus, finns der ikkje nokon annan veg til å kjenne Gud. B) Når Jesus har sigra over synd og død, er frelsa gjort tilgjengeleg for alle.

Forkynninga generelt må meir tilbake til utlegging av Guds ord, og denne gongen er det heilt nødvendig. Forkynnaren må ikkje la denne djupe teksta frå Guds ord forflata til ein enkel trepunkts andakt. La forsamlinga di få privilegiet av å ha ein forkynnare som legg vekt på å formidle Guds ord inn i tru, liv og teneste. Bruk tid og la folk få eit skikkeleg måltid med undervisning om Jesus person og gjerning og utfordring til å bli ein del av Guds misjon.

I Bibelens forkynning av Jesus som Guds eige bilde, som Guds evige Son, som skaparverkets opphav og hensikt, ligg ei klar avvising av alle andre som gir seg ut for å representere Guds vegar hos menneska. Av dette stig det fram to ord som må haldast saman sjølv om dei kan virke innbyrdes motstridande. I ordet om

Jesus som Gud eige bilde og skaparverkets Herre ligg det både noko eksklusivt og noko universelt. Begge sider er avgjerande for kristen misjon. Det eksklusive ligg i avvisinga av alle andre pretensjonar om å representere Gud. Det universelle ligg i at den eine Gud har openberra seg i Jesus Kristus og i hans heilage ord til frelse for alle menneske. Dette må vi ha frimod til å forkynne med overtyding og kraft. Det utfordrar den postmoderne resten av tenking som ligg igjen i feltet tru og etikk, fordi vi må erklære Jesus som Guds eiga sanning og dei religiøse alternativa og ateismen som løgn. Det utfordrar dyrkinga av trusmangfaldet, men det må til. Vi trur som kristne – og som tenkande menneske – at noko er universelt sant og gyldig. Den kristne kyrkja må gjenreisast i denne trua, elles degenererer det vi kallar misjon til sekulær dialog og bistand. Begge delar skal ha ein plass i ein heilskapleg misjon, men under det større oppdraget med å forkynne Jesus Kristus – i ord og gjerning – som Guds frelse for folkeslaga.

Og det poenget er det så godt å forkynne frå andre del av denne teksta. Den nøyer seg ikkje med å erklære Jesus som noko, men knyter hans frelsande kraft til forsoninga på korset og til oppstoda. Dette er noko av det sterkaste vi finn i Bibelen om dimensjonane av Jesu frelse. Tilgjevinga står sentralt, men saman med den drar Paulus eit universelt perspektiv av Jesus død på korset. Seinare i brevet står det at han stilte alle vonde makter til spott og spe då han nagla skuldbrevet vårt til korset, men ingen plassar stig den kosmiske Kristus meir klart fram som forsonaren og nyskaparen enn i kolossarbriefshymna. Det må forkynnaren forkynne!

I forkynninga av den kosmiske Kristus treng vi å halde tunga rett i munnen. Det er ikkje slik at den kosmiske Kristus gjer noko som helst i misjon overflødig. Tvert om er den kosmiske Kristus sjølv motivasjonen for misjon. Den kosmiske Kristus er ikkje ei stadfesting av annan religiøsitet, som om han er nærverande også i andre trussystem der namnet hans ikkje er kjent. Når Bibelen viser oss Kristus som verdas Herre og frelsar, viser den oss samtidig til den forsonaren som gir det ingen religiøsitet kan oppdrive. Derfor er vi tydelege på den rolla som Gud har gitt si kyrkje i misjon: Å forkynne

forsoninga og Guds fredstifting på korset.

Eg slår eit slag for ei tekstnær forkynning med tydeleg utfordring til forsamlinga som delaktig i Guds misjon.

4) Salmar

Nokre aktuelle salmar frå S97 kan vere:

- 57: Atterlørsar, guddoms drott – med god kopling av Golgata, skapningen og folkeslaga
- 62: För att du inte – med understreking av den kosmiske Kristus
- 66: Jesus, ja, han alene – gassisk salme med vekt på folkeslaga sin Kristus
- 110: Den hemmelige sangen – med namnet som skal løftast i folkeslaga

ROLF KJØDE
Generalsekretær Normisjon

FRA BISPEDØMME- RÅDENE

TILSETTINGER

Borg bispedømme

Borg bispedømmeråd har i møte 31.10. 2012 foretatt følgende tilsetting:

Bodil Helene Selvik Thomas som sokneprest i Sarpsborg prosti med tjenestested Hafslund sokn.

Vi har mottatt bekreftelse på at hun tar imot stillingen.

Møre bispedømme

I møte 22.10.2012 har Møre bispedømmeråd tilsett Thorvald Grønli som kapellan i Spjelkavik under Nordre Sunnmøre prosti.

Grønli har tatt i mot stillinga og begynte formelt 1. november.

Ortodoks tro – grønn teologi!

Hans Hellighet Bartholomeus

MØTE MED MYSTERIET

ET HÅP FOR JORDEN

Den grønne patriarken om miljøvern og andre aktuelle spørsmål i lys av ortodoks tro.

Denne boken er intet mindre enn et kunstverk, skapt gjennom tro og gjennomsyret av visdom og kjærlighet.

Madeleine K. Albright,
tidligere utenriksminister i USA

I 2002 mottok Den økumeniske Patriark Bartholomeus av Konstantinopel den norske Sofieprisen for sin innsats for miljøet. Som åndelig leder for de fleste ortodokse kirker i verden ble han allerede da omtalt som "den grønne patriarken". Hans tilnærming til de store spørsmålene er spesiell fordi han tillegger erfaring, nærhet, vitenskap og skjønnhet en helt avgjørende betydning, godt integrert i sitt teologiske perspektiv.

Kr 329,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), sokneprest Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Kristin Moen Saxegaard.
Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og sendes på e-post til ovenstående adresse.

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669
Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post).

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
  2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1 000,- +mva
  3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2 000,- +mva
  4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2 000,- +mva
  5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2 500,- +mva
  6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3 000,- +mva
  7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5 000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1 500,- +mva

ISSN 0332-5431

Trykk: Bedrifstrykkeriet AS

